

Uw tuin een ziekenboeg?

Inleiding

De natuur is op vele manieren in ons leven aanwezig. Met name bij het leefbaar maken van onze directe omgeving in en om de woning maken we er op vele manieren dankbaar gebruik van. Maar soms bezorgt de natuur ons wel eens wat ongemak. Het is zaak om daar verstandig op in te spelen en niet te proberen om de oorlog te verklaren aan de natuur. Daar is niemand mee gebaat, wij zelf al helemaal niet. We kunnen meer verwoesten dan ons lief is!

Op een mooie warme zomeravond kunnen we soms niet buiten verkeren vanwege de muggenoverlast.

Ook in de slaapkamers houden deze kleine zoemende prikkers menigeen uit de nachtrust.

We vinden het erg jammer, als de zo zorgvuldig opgekweekte planten in huis of in de tuin het ineens af laten weten door bijvoorbeeld een luizenplaag.

We hebben een hekel aan het onkruid, vooral bijvoorbeeld tussen de stenen in het straatje of in het gazon. Dit blijkt soms erg lastig te bestrijden.

Te snel wordt dan naar een bestrijdingsmiddel gegrepen. Maar het gebruik daarvan brengt gevaar voor gezondheid en milieu met zich mee. Vaak kunnen we het ook op een andere - natuurvriendelijke - manier oplossen.

Deze brochure geeft u alternatieve methoden om de overlast van ziekten en plagen in uw tuin tegen te gaan. Maar eerst enkele opmerkingen over bestrijdingsmiddelen.

Bestrijdingsmiddelen

In ons land bestaat een Bestrijdingsmiddelenwet en een Bestrijdingsmiddelenbesluit. Hierin staat hoe iedereen om moet gaan met deze middelen om ongevallen te voorkomen. Volgens de Bestrijdingsmiddelenwet mogen alleen toegelaten bestrijdingsmiddelen in de handel worden gebracht. Dat bepaalt het College voor Toelating van Bestrijdingsmiddelen in Wageningen.

Toegelaten worden slechts middelen die:

- deugdelijk zijn voor het doel waarvoor ze bestemd zijn;
- geen schadelijke nevenwerkingen hebben;
- slechts die gifstoffen in bepaalde hoeveelheden mogen hebben die zijn toegestaan.

Op het eerste gezicht lijkt het zo alsof er alleen ongevaarlijke middelen toegelaten zijn. Dat is niet waar! In de praktijk blijkt dat veel producten in de handel niet alleen schadelijk zijn voor de plant of dier dat ze bestrijden, maar ook voor allerlei andere wél gewenste planten en dieren. Het milieu krijgt harde klappen door deze middelen. Ook de gebruiker, de mens, kan risico lopen.

bomen, struiken als wilde roos, meidoorn, sleedoorn, hulst, vlier en lijsterbes. Richt de tuin ook verder diervriendelijk in met bijvoorbeeld nestkastjes voor vogels, hommels, wilde bijen en egels.

- Zorg voor bloemen die vlinders en hommels aantrekken, zoals de vlinderstruik, beemdkruid, hemelsleutel, herfstaster, koninginnekruid, zonnebloem, salie, tijm, vingerhoedskruid en stokroos.

Het voorkomen van ziekten en plagen is de basis van een milieuvriendelijk tuinbeheer!

“Voorkomen is beter dan genezen” is een oud gezegde. Dat geldt zeker voor het bestrijden van insecten in welke vorm dan ook. Wist u trouwens dat veel insecten onschadelijk zijn en juist meehelpen om andere wél schadelijke of lastige insecten in toom te houden? Zulke nuttige insecten zijn bijvoorbeeld het lieveheersbeestje, de oorwurm en vlinders. Bovendien zijn deze makkelijk te vangen en buiten te zetten.

Insekten en schimmels op planten

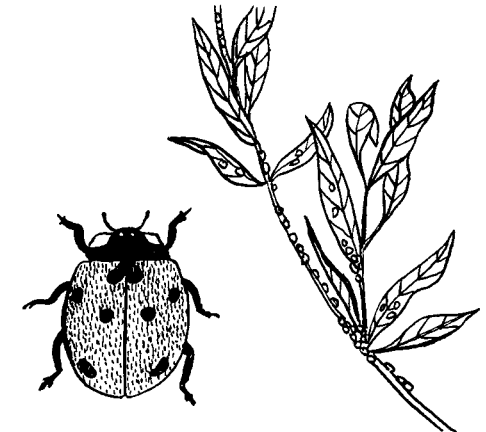
De meest voorkomende insecten, bij grote hoeveelheden als hinderlijk ervaren, zijn bladluizen, witte vlieg, spint en rupsen.

Bladluis

Ze komt in huis het meest voor op cineraria's, franse geraniums als deze warm of op de tocht staan. De beste bestrijding is dan de planten koel en uit de tocht te plaatsen. Ze kunnen ook bui-

ten worden gezet, waar de luizen meestal langs natuurlijke weg wel verdwijnen. Sterk aangetaste planten zullen met buiten zetten niet gered worden, maar dienen wel uit de kamer verwijderd te worden. Ga niet spuiten, maar vervang de plant.

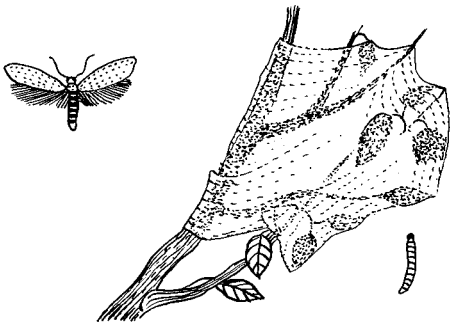
In de tuin kan bladluis op bijna iedere plant voorkomen, denk maar eens aan rozen of aan de jonge scheuten van de kardinaalsmuts. Door regelmatig pas aangetaste jonge scheuten weg te nemen lukt het vaak wel de struik voor grote aantastingen te beschermen. Combinatieteelt van rozen met lavendel houdt bladluis ook op een afstand. Over het algemeen krijg je met een flinke waterstraal de bladluis wel weg. Op natuurlijke wijze worden de luizen door *lieveheersbeestjes* en mieren bestreden, vaak zo afdoende, dat bespuitingen niet nodig zijn. Bovendien, niet alleen de bladluis, maar ook alle andere insecten worden met spuiten geraakt! Meestal worden juist verzwakte planten

door bladluis bezocht. Laat zo'n exemplaar maar eens gewoon staan! De bladluizen blijven er op en zijn dan niet zo snel geneigd om zich verder in de tuin te verspreiden.

De witte vlieg

Deze komt voornamelijk in huis voor. Ze is moeilijker te bestrijden dan de bladluis, hoewel een stevige waterstraal soms wonderen doet. Lukt het niet, haal dan de aangetaste planten weg. Het decoratieve Nicandra (zeepkruid) wil nog wel eens witte vlieg verjagen.

Spint

Dit diertje zit op de onderkant van de bladeren en vormt ragfijne spindraden. Ze treedt het meest op bij planten die droog en warm staan in huis. Om dit tegen te gaan moeten de planten dus niet te warm en goed vochtig gehouden te worden - veel afsproeien met de schoonwaterspuit is goed voor de plant en voorkomt spintaantasting. Ter bestrijding zijn een aantal middelen in de handel, maar spint is hier al vrij snel ongevoelig voor. In de tuin komt spint haast niet voor, vanwege het doorgaans minder gunstige klimaat.

Rupsen

Deze zijn zelden in huis, maar des te meer in de tuin. Bedenk dat het merendeel van de rupsen eigenlijk "baby-vlinders" zijn. Maakt u ze dood, dan zult u later niet meer kunnen genieten van die prachtige 'vliegende schilderijtjes', die ze na hun verpopping worden. Het merendeel van de vlinderrupsen is onschadelijk. Ze richten zich vaak op een bepaalde soort planten, de zogenoemde waardplanten. Dat zijn vaak bepaalde grassoorten, zuring of brandnetels. De hele tuin kaal vreten doen ze bijna niet. Het koolwitje kan voor de moestuin nog wel vervelend zijn. Controleer regelmatig op eitjes en rupsen, dek koolplanten af met insectengaas en als het echt niet meer gaat kunt u het middel bactospeïne inzetten. Soms zijn rupsennesten als witte dotjes op takken en stammen te ontdekken. Het beste doet u er dan aan de takjes met de nog jonge rupsjes, meestal op een kluitje bij elkaar, weg te knippen.

Schimmels

In huis zult u op kamerplanten zelden of nooit schimmel aantreffen. Mocht dit wel het geval zijn, dan kunt u er niets meer aan doen. In de tuin komt schimmel het meeste voor op rozen - in vaktermen "meeldauw" genaamd - en soms ook op vuurdoorn. Wanneer de aantasting op de jonge scheuten zichtbaar wordt moet u deze frequent wegnippen; alleen zo is de plant nog te redden. Bestrijding achteraf heeft weinig zin.

Preventief - dus voordat aantasting zichtbaar wordt - geeft bespuiting wel enig resultaat, maar dat moet een vrij zware bespuiting worden, die een paar maal wordt herhaald. Beter is het schimmelresistente soorten te kopen, waaruit in de handel tegenwoordig volop keuze te maken is.

Slakken

Slakken in de tuin? Grijp niet automatisch naar de slakkenkorrels. Die bevatten ernstige gifstoffen. Als vogels of egels op hun beurt vergiftigde slakken eten, gaan ze dood. De korrels zijn ook voor huisdieren en kinderen (snoepjes?) gevaarlijk. Slakkenvraat in de tuin? Misschien is uw tuin wel té netjes. Want slakken houden van alg aan bomen, zieke plantjes en hoopjes. Maar jammer genoeg ook veel van jonge plantjes en sommige vaste planten.

Dus soms wilt u ze liever weg hebben. Dat kan door ze handmatig te verwijderen. Lok ze met het blad van Groot Hoefblad of een natte jute zak! Daaronder kruipen ze graag weg. Of graaf schoteltjes of kopjes met bier in, waar slakken gek op zijn. Vallen ze er in dan verdrinken ze. Bepaalde bloemen en planten beschermt u door rond de stengel een cirkel van een voor slakken ondoordringbare laag te strooien: hulst, schelpen of eierschalen. Naaktslakken bestrijdt u met parasiterende aaltjes, te bestellen via de tuincentra. Er zijn trouwens ook al goede resultaten behaald met 'biologische' slakkenkorrels (Esgar-Go)

Onkruid en mos in gazon

De meeste mensen hebben het liefst een strak geschoren gazon, zo onberispelijk en strak als een biljartlaken. Maar is het nu werkelijk zo erg, als er een paar madeliefjes, paardebloemen en blauwe ereprijs in voorkomen?

Het is een onverwachte verrijking van de kleur en de fleur in uw tuin! Als u het dan echt zo storend vindt, is het 't eenvoudigst de plantjes met een mesje uit te steken. Met **ereprijs** is dat moeilijker, maar door één of twee keer per week te maaien verdwijnt het vanzelf. Als uiterste maatregel moet het gazon ompspitten en opnieuw inzaaien.

Bestrijdingsmiddelen tegen onkruid in het gazon zijn erg milieuschadelijk en daarbij komt dat ze niet goed werken. Beter is het om onkruid te voorkomen. Dat kan door het gras goed te laten groeien: veel maaien en bemesten met organische mest.

Hetzelfde geldt voor mos in het gazon. Het zijn vaker de groeiomstandigheden in het gazon die verbeterd moeten worden in plaats van door bespuiting het mos te doen verdwijnen. Mosgroei ontstaat meestal door onvol-

doende grasgroei, gebrek aan lucht in de grond, te kort maaien van het gras en/of onvoldoende bemesting. Wanneer u deze punten verbetert, zult u na verloop van tijd geen mos in uw gazon terugvinden.

Onkruid op verharding en in de beplanting

Verharding in de tuin, een klinkerstraatje, een tegelplateau, houten vlonders, of wat dan ook hebben altijd het nadeel, dat er naden tussen zitten, hoe zorgvuldig ze ook gelegd zijn. En juist die naden schijnen aantrekkelijk te zijn voor de meest hardnekkige

onkruiden, voornamelijk gras. Leg de verharding in een diep bed van straatzand al of niet op een antiworteldoek (verkrijgbaar bij tuincentra).

De voegen kunt u ook opvullen met speciale mortels. De beste bestrijdingswijze is dit onkruid frequent met behulp van een voegenmesje te verwijderen.

Het kost wellicht enige moeite, maar wanneer het regelmatig wordt bijgehouden is het zo gebeurd. Ook wil het afgietsel van gekookte aardappelen of groente over het onkruid gieten nog wel eens helpen.

Bedenk wel, dat chemische middelen meer nadelige bijverschijnselen opleve-

ren, door uitspoeling, overwaaien en dergelijke, dan dat ze effect ressorteren.

Heeft u last van onkruid tussen de vaste planten en de heesters?

Wieden en schoffelen geven veel meer voldoening en u leert al uw planten en hun ontwikkeling veel beter kennen, dan bij het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Een andere mogelijkheid is het aanbrengen van bodembedekkers. Die zorgen er voor dat de bodem minder snel uitdroogt. Een plezierige bijkomstigheid is, dat u vogels uitnodigt in uw tuin, omdat ze tussen de bodembedekkers voedsel kunnen vinden. En vogels helpen plagen in toom te houden. Tenslotte gaan bodembedekkers de groei van veel onkruid tegen. Dus misschien is het wel een idee om Lievevrouwebedstro, Longkruid, Vrouwenmantel, Daslook of **Maagdenpalm** te planten.

Op de verpakking van de middelen die vallen onder de Bestrijdingsmiddelenwet moet onder meer het toelatingsnummer staan vermeld en de naam en het gehalte van de werkzame gifstof. Er moet ook een goede gebruiksaanwijzing, waarschuwing en voorzorgsmaatregel op staan. U bent wettelijk verplicht om die aanwijzingen op te volgen. Als het middel (zeer) giftig is, is dat aangegeven met een doodshoofd. Particulieren mogen die niet kopen. Middelen met een Andreaskruis zijn schadelijk voor de gezondheid. Dat chemische bestrijdingsmiddelen gevaarlijk zijn, blijkt al wel uit waarschuwingen die op de verpakking staan vermeld. Het is dan ook raadzaam om deze aanwijzingen zeer zorgvuldig te lezen en toe te passen.

Voor huis- en tuingebruik zijn er gelukkig ook minder schadelijke, soms onschuldige middelen te verkrijgen die óók goed werken. Ze hebben geen toelatingsnummer op de verpakking staan. Meestal zijn ze te herkennen aan de teksten als 'biologisch', 'natuurlijk' of 'natuurvriendelijk'. Soms kunt u ook zelf onschuldige maar effectieve bestrijdingsmiddelen maken op 'grootmoeders manier'.

Onkruidbestrijders maken erg veel kapot in de tuin. Niet zo gek, als je nagaat wat ze doen:

- sommige maken de celwanden kapot, waarna de planten al snel verdorren. De wortels worden meestal intact gelaten, zodat er vaak opnieuw bespoten moet worden, met alle milieurisico's van dien.
- andere worden door de bladeren opgenomen en door de hele plant

verspreid. Ook hier geldt dat de werking van korte duur is, zodat de bespuiting vaak herhaald moet worden.

- dan zijn er ook nog middelen die groeistoffen bevatten en onkruid in gazons zich dood laten groeien.

Het probleem is dat veel onkruidbestrijdingsmiddelen niet selectief zijn en hierdoor andere planten doden en schade toebrengen aan dieren in de onmiddellijke nabijheid waar is gespoten, waaronder bodemdierjes. Ook spoelen onkruidbestrijdingsmiddelen uit via grondwater naar oppervlaktewater waar ze vissen bedreigen. Daarnaast, het kan niet genoeg worden gezegd, brengen ze ook gevaar mee voor de mens.

Het is zaak om de tuin als een samenhangend ecologisch geheel te zien. Volg de volgende aanwijzingen en u als tuinliefhebber en het milieu hebben er baat bij:

- Gebruik geen kunstmest maar organische mest. Hierdoor groeien planten gelijkmatiger en worden minder kwetsbaar voor ziekten en plagen;
- Geef niet teveel water: laat planten diep wortelen, daar worden ze sterker van;
- Maak gebruik van gekeurd zaai- en pootgoed;
- Bestrijd plantenziekten, -plagen en onkruid natuurvriendelijk;
- Zorg voor vogels in de tuin; plant als mogelijk bes- en nootdragende